

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Sivas Cumhuriyet University
JOURNAL OF SPORT SCIENCE

Gönderilme Tarihi (Received): 31.03.2021

Kabul Tarihi (Accepted): 28.04.2021

Abdullah DOĞAN¹ Mehmet GÜL² Hulusi BÖKE³

MALATYA'DA DÜĞÜN GÜREŞLERİ VE RİTÜELLERİ*

ÖZ

Bu çalışmayla Malatya bölgesinde geleneksel sporlar içerisinde önemli bir yere sahip olan düğün güreşlerinin tarihi süreç içerisindeki geçirdiği aşamalar ve günümüzdeki durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada konuyla ilgili alan yazın taraması yapılmış ve bu yönde uzman görüşü alınarak veri toplamak için yarı yapılandırılmış form oluşturulmuştur. Araştırmada, kaynak kişilerin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yönteminden kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak 20 kişiye ulaşılmış ve bu kişilerden düğün güreşleriyle ilgili veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler doküman ve söylem analizi kullanılarak son şeklini almıştır. Malatya bölgesinde geleneksel kültürün önemli bir parçası olan düğün güreşleri, okuntu/davetiye, ödülleri, güreş alanı, sucu/su dağıtıcısı, giysi, müzik, boylar/kategoriler, güreşin yapıldığı günler, meydanı, peşrev, hakem, usta çırak ilişkisi, aracı, yemek, şalvar alma, oyun kuralları gibi ritüellere ilaveten düğün güreşi yapmış pehlivanlar olmak üzere 17 alt başlık altında ele alınmıştır. Düğün güreşleri yirminci yüzyılın son çeyreğine kadar Malatya'nın Darende ilçesinde ayak, orta, başaltı ve baş olmak üzere dört sıklıkta ve Kuluncak, Yeşilyurt, Battalgazi, Hekimhan, Akçadağ, Doğanşehir ilçelerde de tek sıklıkta olarak hemen hemen her düğünde yapılmıştır. Bu tarihlerden sonra kültürel değişim sürecinin etkisiyle düğün güreşlerine rastlanılmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Düğün, Güreş, Malatya, Ritüel

WEDDING WRESTLING AND ITS RITUALS IN MALATYA

ABSTRACT

With this study, the stages of wedding wrestling, which has an important place in traditional sports in Malatya region, in the historical process and its current situation were tried to be determined. In the research, literature on the subject was searched and a semi-structured form was created to collect data by taking expert opinion in this direction. In the study, 20 people were reached by using the snowball sampling method, which is one of the purposeful sampling method, in determining the source persons, and data on wedding wrestling were obtained from these people. The obtained data took its final form using document and discourse analysis. Wedding wrestling, read / invitation, awards, wrestling field, water dispenser, clothing, music, boys / categories, wrestling days, fielder, pesrev, referee, master-apprentice relationship, tool, food In addition to rituals such as taking shalwar, and game rules, wrestlers who have wrestled are discussed under 17 subtitles. Wedding wrestling was held in four weights as foot, middle, head and head in Malatya's Darende district until the last quarter of the twentieth century and in Kuluncak, Yeşilyurt, Battalgazi, Hekimhan, Akçadağ and Doğanşehir as a single weight in almost every wedding. After these dates, no wedding wrestling has been encountered with the effect of the cultural change process.

Keywords: Wedding, Wrestling, Malatya, Ritual

GİRİŞ

Evlenmek ev bark kurmak Türklerin dini ve milli bakımdan kutsal bildiği ve bu nedenlerle çok değer verdiği toplumsal bir olaydır (Kahraman, 1995). Evliliği kutlamak için düzenlenen törene düğün denir. Dünyanın pek çok yerinde, evliliğin toplumun diğer bireyleriyle tanınması için düğün yapılır. Özellikle de kırsal kesimde yapılan düğünler çeşitli eğlenceler ve şenliklerle kutlanır. Kitle iletişim araçlarının yaygın olmadığı

* Bu çalışma 6-8 Mayıs 2016 tarihleri arasında Kahramanmaraş ilinde düzenlenen III. Uluslararası Geleneksel Türk Güreşleri ve Oyunları Sempozyumunda poster bildiri olarak sunulmuş, bildirinin özeti yayınlanmıştır.

¹Malatya Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Türkiye, abduhah_d46@hotmail.com

²Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Türkiye, mehmetgul@cumhuriyet.edu.tr

³Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Yaşar Öncan Ortaokulu, Türkiye, yakamoz8386@gmail.com

zamanlar da yapılan düğünler, insanların en önemli eğlence alanlarıydı (Özdemir, 2005; 11). İnsanlar bu eğlence zamanlarında düğün evinde ya da harman yerlerinde çok farklı eğlence türlerini gerçekleştirirdi. Birçok geleneksel eğlence türlerinin içerisinde geleneksel oyunlarla beraber geleneksel spor türleri de mevcuttu.

Düğünlerde yapılan şenliklerde at yarışları, tura, sinsin, değnek çekişmece, saldırım taş atma, cirit, atlı tura, kartal oyunu ve en önemlilerinden birisi de karakucak olarak yapılan düğün güreşleridir. Geleneksel sporların en başında gelen güreş Türklerin hayatına dair her alanda baş aktör olarak görülmektedir. Geçmişten günümüze şenliklerde, protokol törenlerinde, evlilik ve sünnet merasimlerinde ve hatta yas günlerinde de geleneksel güreşlere rastlanılmaktadır. Geleneksel güreşler toplum hayatının bir parçası olarak kabul görmüştür. Bu güreşler, milletimizin gelenek ve göreneklerini ortaya koyan kültürel, folklorik değerlerimizdir (İşler, 1997; 84).

Bu değerler milli kimliğin yaşatılmasında çok önemli taşıyıcılar olarak görülmektedir. Bu sayede hem nesilden nesle kültürel aktarım sağlanırken hem de farklı toplumlarca Türk toplumunun tanınmasında ve tanımlanmasında önemli bir yer edinmiştir. Bu güreşlerin en yoğun ve yaygın olarak yapılan alanlarından biri de düğün güreşleridir. Türk coğrafyasının hemen her bölgesinde düğün güreşlerine rastlamak mümkündür. Benzer bir şekilde geleneksel sporların baş aktörü olarak kabul edilen geleneksel güreşler bölgelere göre farklı formatta yapılmaktadır. Çeşitli yörelere göre yağlı, karakucak, şalvar gibi farklı türlerde geleneksel güreşlerle karşılaşmaktadır. Kültürümüzün önemli bir parçası olan düğün güreşleri içerisinde de bu güreşler belirli uygulama manzumesi arz etmektedir. Bu uygulama manzumesi içerisindeki etmenler genelde okuntu/davetiye, ödüller, güreş alanı, sucu/su dağıtıcısı, giysi, müzik, boylar/kategoriler, güreşin yapıldığı günler, meydançı, peşrev, hakem, usta çırak ilişkisi, aracı, yemek, şalvar alma, oyun kuralları gibi birçok ritüeli barındırmıştır.

Yapılan bu araştırmada, Malatya bölgesinde geleneksel sporlar bağlamında önemli bir yere sahip olan içerisinde birçok ritüeli barındıran düğün güreşlerinin tarihi süreç içerisindeki geçirdiği aşamalar ve günümüzdeki durumu tespit edilerek kayıt altına alınması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmada konuyla ilgili alan yazın taraması yapılmış ve bu yönde uzman görüşü alınarak veri toplamak için yarı yapılandırılmış form oluşturulmuştur. Araştırmada, kaynak kişilerin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yönteminden kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak 20 kişiye ulaşılmış ve bu kişilerden düğün güreşleriyle ilgili veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler doküman ve söylem analizi yoluyla çözümlenmiştir. Gerçekleştirilen doküman analizinde kitaplar metin ve görseller aracılığıyla düğün güreşi

yapmış veya bu güreşi izleyen bireylerin, oyunla ilişkili kavramlar veya kurallar bakımından değerlendirilmesi yapılmıştır. Söylem analizi, nitel analiz türlerinden yalnızca birini oluşturmakta bununla birlikte birçok araştırmacı tarafından etnografik ve benzeri diğer analiz türleri ile birlikte kullanılmaktadır (Fairclough, 2003). Düğün güreşi ritüelleri ile beraber, kaynak kişilerden sağlanan doküman veya söylem analizleri neticesinde elde edilen bulgular birleştirilerek en son şeklini almıştır.

BULGULAR

Okuntu (Davetiye)

Kelime manası olarak okundu: "Davetiye, davet tezkeresi, düğünlere götürülen hediye" (Parlatır, 2011;1336) anlamındadır. Malatya'da düğüne çağırmaya 'oku', gönderilen maddi şeye de 'okuntu' (Cengiz, 1987: 126) adı verilmektedir.

Düğün başlamadan 1-2 hafta önceden, düğün sahibi tarafından yakın köylere elçiler gönderilir ve bu köylerdeki pehlivanları güreşe davet (Işık, 1998; 627) edilir. Davetlerde genel olarak mendil, kumaş, sabun vb. malzemeler kullanılır (KK.1; KK.2; KK.3).

Güreş Alanı

Güreşler köy meydanlarında, harman yerlerinde çayırıklarda, bahçelerde (Koşay, 1944; 275) dut ağaçlarının bulunduğu alanlarda yapılır. Yeşilyurt ve Banazı bölgesinde dut bahçelerinde yapıldığından "dutluk güreşleri" olarak anılır. Dut bahçelerinin altı çimenle kaplı ve gölgelik olduğundan dolayı güreş için en elverişli yerlerdir. Çimen alanların bulunamaması durumunda boş alan bel veya kazmayla kazılarak toprak iyice kabartılır içerisindeki taş veya dikenler temizlenerek güreş alanı oluşturulur. Bu alanının etrafına kireç dökülür veya değneklerle çizilir (KK.2; KK.4; KK.12).

Güreş alanının etrafı kireç, İnce bir bez, seyircinin oturduğu halaka (halka) (Işler, 1997; 147) veya meydancının elindeki değneklerle bir alanı çizmesiyle belirlenir.

Ödüller

Düğün güreşlerinde ödülleri düğün sahibi karşılar (Akgündüz ve Öztürk, 2002: 664; Koşay, 1944: 275). Ödül olarak şalvar, mendil veya 1 top şal kumaş verilir. Darende ilçesinde ise ödül olarak, düğün sahibinin ekonomik durumuna göre kuzu, toklu, çebiş, tosun, tay kullanılmıştır (KK.17; KK.18; KK.19).

Düğün sahibinin verdiği ödül haricinde diğer bir ödülde; dört-beş müsabaka sonrası galip gelen pehlivanın, izleyicilerin üzerine mendil bırakarak almış olduğu bahşıştir (Koşay, 1944: 275; Kahraman, 1995: 166; Işık, 1998: 628).

Güreşin Yapıldığı Günler

Güreşler düğün yapıldığı günlerde (Salı, Çarşamba, Perşembe) yapılır (Koşay, 1944: 275). Bazen de gelin geldikten sonra öğle yemeği yenir ve güreş mahalline geçilir

(Akgündüz ve Öztürk, 2002: 664). İlk gün küçük pehlivanlar, ikinci gün orta pehlivanlar ve son günde başpehlivanlar güreşir (KK.5; KK.7).

Boylar/ Kategoriler

Darende haricindeki ilçelerde tek sıklet uygulanır. Darende ilçesinde ise, ayak, orta, başaltı ve baş olmak üzere dört sıklette yapılmıştır (Darende Kültür Envanterleri, 2013; 326).

Usta-Çırac İlişkisi

Usta çırac ilişkisi düğün güreşlerinde de görülür. Usta güreşçilerin yetiştirmiş olduğu pehlivanlara çırac denir. Güreşler küçüklerle başlayıp büyüklere doğru devam eder. Usta pehlivanlar meydana en son çıkar (KK. 10; KK.15; KK.16).

Giysi

Malatya düğün güreşlerinde giysi olarak şalvar kullanılmıştır. Şalvar lügatte; her yanı geniş, ancak beliyle paça ağızları dar olan bir çeşit dış don (Kuru ve Acar, 1992) anlamına gelmektedir. Önceleri kıldan örülmüş uzun şalvarlar kullanılırken; daha sonraları sağlam brandadan yapılmış şalvarlar kullanılmıştır. Darende ilçesinde 1960 lı yıllara kadar kısa şalvar la güreşler yapılmıştır (KK.3; KK.12).

Her köyde birden çok şalvar vardır. Özellikle başpehlivanların da kendine özel şalvarı bulunur (KK.8; KK.13).

Meydancı

Düğün güreşlerinde, güreş meydanının ve hakemlerin emniyetinden sorumlu olan kişidir. Elinde uzun bir çubuk bulunur.

Meydancı sert mizaçlı kişilerden seçilir.

Meydancının görevleri:

Sahanın içerisine izinsiz giren kişileri dışarı çıkarır.

Sahanın genişlemesi gerektiğinde değneğini kullanabilir. Ancak değneğini gösterir ve pek vurmaz. Vursa bile, değnekçiye itiraz vukuu pek husule gelmez.

Güreş anında hakeme ihtiraz eden taşkınlık yapan seyircileri dışarı atar.

Seyircinin içine doğru sürüklenen güreşler için yer açar.

Meydan kenarındaki seyirci ve seğmenlerin halka oluşturmalarında yardımcıdır (İşler, 1997: 149).

Müzik

Düğün güreşlerinde müzik olarak davul zurna kullanılır. Genel olarak Köroğlu havası çalınır (KK.14; KK.20).

Sucu (Su Dağıtıcısı)

İbriklerle su taşıyarak güreşçilerin ve izleyicilerin su ihtiyaçlarını karşılayan kişilerdir. Sucular genellikle düğün sahibinin yakınından seçilir. Güreş yapılan toprak alanda toz kalkmasını önlemek için sulama yapmakla görevlidirler (KK.6; KK.9).

Aracı

Aracının sözlükte, anlaşamayan tarafları uzlaştırmak için araya giren kimse anlamında kullanılır.

Aracı sözü dinlenen o bölgede sevilip sayılan saygın kişilerden seçilir. Aracının görevi; güreşlerde olaylara müdahale etmek ve ortamı yatıştırmaktır. Hakemin muallâkta kalan durumlarda son kararı aracı verir.

Malatya düğün güreşlerinde aracının görevini ifa eden kişiye Orta Asya Türk toplumlarında El Yakşisi/Aksakal (Türkmen vd., 2012: 231) denilmektedir.

Peşrev

Alana çıkan pehlivanların davulun ve zurnanın sesine uyarak ritmik hareketler yapmasıdır (Kahraman, 1989; 21).

Güreşe ilk çıkan pehlivan güreş alanında ellerini dizlerine vurarak gezer ve rakip pehlivanın alana çıkmasını bekler. Bu bir nevi meydan okumadır. Aynı ritmik hareketleri rakiplerini yenen pehlivan da yapar ve karşısına yeni bir rakip çıkmasını bekler (KK.2; KK.12).

Hakem

Hakem, güreş yapmış, düzgün ahlaklı olan eski pehlivanlardan seçilir. Böyle seçim yapmaktaki asıl neden ise, taraf tutmanın önüne geçmektir. Bazı davulcularında hakemler kadar tecrübeli olduğu bilinmektedir. Yeşilyurt ilçesinde meşhur davulcu Hasan yıllarca davuluyla beraber hakemlik yapmıştır (KK.2).

Oyun Kuralları

Güreşler genellikle iki grup yapılan güreşlere taraf güreşleri denir. Düğün güreşine ikiden fazla köy gelirse, iki guruptan birini desteklemek zorundadır.

Hafif kilodan bir pehlivan alana çıkar. Bu pehlivanın karşısına diğer guruptan bir pehlivan soyunur. Yenilen pehlivan güreşten elenir. Yenen pehlivan yenilene kadar karşı guruptan pehlivanlar güreşe dahil olur. 3-4 kişiyi yenen güreşçi, önceden dut ağacına veya herhangi bir yere bırakılan mendili alır ve izleyicilerden birisinin önüne koyar. Önüne mendil koyulan seyirci mendilin içerisine para bırakır ve mendili bağlayarak pehlivana verir. Gittikçe sıkletler artar. 5 -6 kişiyi yenen pehlivan güreş alanından çekilebilir ve sonradan yeniden güreşe dahil olur. En sona kalan (hiç yenilmeyen) pehlivan, meydan da peşrev atarak gezer, karşısına yeni bir rakip çıkmasını bekler. Rakip çıkmayınca, şalvarın

kimde kaldığı belli olur. Bu pehlivanın karşısına, çok sevdiği bir arkadaşı veya güreşi çoktan bırakmış, yaşlı bir pehlivan çıkar, biraz erişirler ve güreş biter (KK.2; KK.15).

Düğün güreşinden bir görünüm Kaynak: <https://www.trthaber.com>

Rakibin omzu yere geldiğinde davulcu, davula üç defa arka arkaya vurarak güreşin bittiğini belirtir ve güreş sona erer. Düğün sonunda davulcu kasıtlı olarak davulu patlatır ve düğün sahibinden bahşiş alır.

Şalvarı kazanan pehlivan, düğünü seyreden yaşlı kimselerin elleri öper ve onların hayır dualarını alır. Mendili düğün sahibinden alır mendili istediği kişinin önüne bırakır (Işık, 1998: 628). Genellikle güreş seyreden zengin bir ağanın üzerine atar. Ağa da bu hareketi kendisi için onur verici davranış sayarak, değerinden daha çok para (bahşiş) vererek o pehlivanı ödüllendirir (Kahraman, 1995: 166). Eğer mendili iki kişiye vermek isterse, mendili ikiye böler ve önlerine bırakır. Bu kişiler mendilin içerisine altın veya para koyarlar ve düğümleyerek pehlivana verirler. Daha sonra pehlivan düğün sahibi tarafından hediye edilen şalvar veya bir top şal kumaşı olarak düğün mahallinden ayrılır (Işık, 1998: 628).

Şalvar Alma

Güreş meydanında tüm rakipleri yenerek başpehlivan olmaktır. Şalvarı almaya hak kazanan pehlivan kazandığı şalvarı giyer ve o şalvar kendisinin olur. Pehlivan şalvarı omzunu takar ve kendi köyünden gelen seğmeniyle köyüne döner. Köyde davullu zurnalı karşılama olur. Bu köyde “filan pehlivan şalvar almış” diye yıllarca konuşulur (KK.2; KK.13; KK.18; KK.16).

Yemek

Düğün başlamadan birkaç gün önce yemek hazırlıklarına başlanır. Kazanlar kurulum ve bölgede yemek pişirmede usta olan aşçılar görevlendirilir. Düğün için önceden beslenen hayvanlar kesilir. Düğün sahibinin yakın akrabaları başta olmak üzere köy halkı

yemek için imece bir şekilde çalışır. Düğün yaz ortasında olursa daha çok: atli trit, pilav, taze fasulye, sebze yemeği (türlü), cacık, ayran, hoşaf, boranı ikram edilir. Güz dönemi olan düğünlerde ise: Etli pilav, kuru fasulye, nohut vb. yemekler ikram edilir. Düğün boyunca düğün evinde yemekler hazır olur (KK.12).

Düğün Güreşi Yapmış Pehlivanlar

Malatya'da düğün güreşlerinde güreş yapmış olan pehlivanlardan bazıları:

İmamın Ali'si, İbişin Ali, Bakır leğeni yırtan Arabacı Osman, Topal Kadir, Amerikalı Mustafa, Hasan Pehlivan, Vanlının Bayram, Çöllük Mehmed, Alişan, Durhan, Apo, Mamoşu, Hasan Ol Duranı, Avşan Şahini, Şahin Dede, Eser Kölük, Mustafa Kamış, Sonraki Kuşakta ise Hanifi Tandoğan, Hasan Özdemir, İlyas Kölük, Ahmet Bozer, Behsat Varol, Selehattin Kılıç (Kısacık, 2011: 236). Akçadağ'lı Deli Memik, aşağı Banazı'lı Cabo'nun İboş, Aşağışehir'li Eylaz'ın Garip, Barguzu'lu Abdi'nin oğlu İboş, Çarmık'lı Eskihasangil'lerden Şerif, Nalbant Ahmet, Mercan'ın Hacı Bekir, Merca'nın Hasan, Topal Gadir, Emiş'in oğlu Ali, Kileykli Amerikan Mustafa (Amerika'ya gittiği için böyle anılmış). Kileyk'li İsmail pehlivan, (küçük), de derlermiş, Seyit pehlivan, Kündübeg'li Çakır Ahmet, Kündübeg'li Hacı Ahmet, Bekir, Osman, Gınalı Mamo, İslili Mamo, Memet Çavuş, Orduzu'lu Boğazhan, Deli Ömer, Yukarıbanazı'lı Çillo Muhammet, Karabacak, Şeyh, Şih Bekir (Işık, 1998; 635), Esat Eren, Hasan Aslan, Dursun Ateş, Duran Gedik, İbiş, Mehmet Deniz, Bekir Gedik, Mehmet Aslan (K.K2; KK.19) dır.

SONUÇ

Araştırma, Malatya bölgesinde yer alan geleneksel sporlar içinde önemli bir yeri olan düğün güreşlerinin tarihsel süreçte yaşadığı değişimi ve mevcut durumunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Nitel yaklaşım ile yürütülen araştırmada elde edilen bulgulara göre Malatya düğün güreşlerinin unsurları ve güreş yapmış pehlivanlar 17 başlık altında toplanmıştır. Bu alt başlıklar okuntu/davetiye, ödüller, güreş alanı, sucu/su dağıtıcısı, giysi, müzik, boylar/kategoriler, güreşin yapıldığı günler, meydancı, peşrev, hakem, usta çırak ilişkisi, yemek, şalvar alma, oyun kuralları gibi ritüellerle birlikte düğün güreşi yapmış pehlivanlara yer verilmiştir. Düğün güreşleri, 20. yüzyılın sonlarına kadar Malatya'nın Darende ilçesinde ayak, orta, başaltı ve baş olmak üzere toplamda dört sıklıkta yapılmıştır. Kuluncak, Yeşilyurt, Battalgazi, Hekimhan, Akçadağ ve Doğanşehir gibi ilçelerde ise tek sıklet olarak hemen hemen her düğünde yapılmıştır. Bu tarihten sonra ise kültürel değişimin etkisiyle düğün güreşlerine rastlanmamıştır. Türk kültürünün bir parçası olarak geleneksel sporlar içinde yer alan düğün güreşi kültürünün unutulmaması ve günümüzde tekrar canlandırılması adına ilgili kurum tarafından da kuruluşların teşvik edici adımları atması önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Akgündüz, A. ve Öztürk, S. (2002). *Darende Tarihi*. Somuncu baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Cengiz, M. A. (1987). *Tarihi Kültürü ve Sosyal Hayatı ile Tohma Havzası*. Beydağı Matbaası, Malatya.
- Darende Kültür Envanteri (2013). *Darende Kaymakamlığı Kültür Yayını*, Ankara.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. By Routledge Press. USA.
- Işık, A. (1998). *Malatya 1830-1919*, İstanbul, Kurtiş Matbaacılık, 1. Baskı.
- İşler, H. (1997). *Tarihsel Kökenleri, Yayılma Alanları, Organizasyon Biçimleri ve Fonksiyonları Bakımından Geleneksel Aba ve Şalvar Güreşleri'nin İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor A.B.D. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Kahraman, A. (1989). *Cumhuriyete Kadar Türk Güreşi*. Kültür Bakanlığı Yayınları 1028, 1. Baskı, Ankara.
- Kahraman, A. (1995). *Osmanlı Devleti'nde Spor*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kısacık, R. (2011). *Malatya'nın Yöresel Kültürü*. 2M Matbaacılık ve Gazetecilik, Malatya.
- Koşay, H. Z. (1944) *Türkiye Türk Düğünleri Üzerine Mukayeseli Malzeme*. Maarif Matbaası, Ankara.
- Parlatır, İ. (2011). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü* (3. Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi
- Türkmen, M., Doğan, A. ve Gül, M. (2012). *Kahramanmaraş Şalvar Güreşi ile Türkistan Geleneksel Güreşlerindeki Milli Kültür Unsurlarının Karşılaştırılması. II. Uluslararası Geleneksel ve Olimpik Güreşler Sempozyumu*, Kahramanmaraş Belediyesi Yayınları, Kahramanmaraş.
- <https://www.trthaber.com/haber/yasam/dugunlerde-gures-yapma-geleneginden-vazgecmiyorlar-234751.html>

Kaynak Kişi (K.K) Listesi

- K.K. 1: Abdulkadir Çıgık, Merkez, 1944 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 03.04.2016.
- K.K. 2: Hanifi Tandoğan, Yeşilyurt, 1929 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 02.04.2016.
- K.K. 3: M. Ali Cengiz, Darende, 1926 Doğumlu, Üniversite, Görüşme Tarihi: 18.04.2016
- K.K. 4: Vahap Karakaş, Battalgazi, 1944 Doğumlu, İlkokul Mezun, Görüşme Tarihi: 23.04.2016.
- K.K. 5: Mehmet Alkan, Battalgazi, 1953 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 23.04.2016.
- K.K. 6: Bedir Gökalp, Battalgazi, 1933 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 23.04.2016.
- K.K. 7: Lütfi Derin, Battalgazi, 1925 Doğumlu, Görüşme Tarihi: 15.01.2016
- K.K.8: Efraim Çolakoğlu, Battalgazi, 1945 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 08.3.2016.
- K.K.9: İhsan Mansur, Arguvan, 1957 Doğumlu, Yüksekokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 12.02.2016.

- K.K. 10: Hasan Aslan, Yeşilyurt, 1953 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Görüşme Tarihi: 22.02.2016.
- K.K. 11: Hasan Aksut, Doğanşehir, 1942 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 01.04.2016.
- K.K. 12: Kemal Deniz, Hekimhan, 1954 Doğumlu, Üniversite Mezunu, Görüşme Tarihi: 15.02.2016.
- K.K. 13: Ahmet Özdemir Yeşilyurt, 1934 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 01.02.2016.
- K.K. 14: Kadir Çıgıkçı, Battalgazi, 1945 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 12.08.2015.
- K.K. 15: Ahmet Bozer, Yeşilyurt, 1947 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 21.02.2015.
- K.K. 16: H.Bayram Özgül, Arguvan, 1938 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 24.03.2016.
- K.K. 17: Hasan Yıldırım, Yazıhan, 1950 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 01.05.2016.
- K.K. 18: Esat Eren, Doğanşehir, 1954 Doğumlu, Lise Mezunu, Görüşme Tarihi: 05.04.2016
- K.K. 19: Şerif Eren, Doğanşehir, 1952 Doğumlu, İlkokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 05.04.2016
- K.K.20: Abdullah Akdoğan, Doğanşehir,1933Doğumlu, İlkokul Mezunu, Görüşme Tarihi: 05.04.2016